

Bymiljøetaten
Postboks 636 Løren
0507 Oslo

Vår saksbehandler: Are Eriksen (are.eriksen@gmail.no)

Oslo, 26. januar 2016

KVU GRÜNERLØKKA – BEHOVSNOTAT OM TORSHOVBEKKEN OG AKERSELVA MILJØPARK

Oslo Elveforum og Miljøforeningen Akerselvas Venner takker for at vi fikk anledning til å delta på workshopen om KVU Grünerløkka 11. januar 2016, og for muligheten til å sende inn et «behovsnotat» i etterkant av workshopen.

Vi melder inn følgende behov i forbindelse med arbeidet med KVU Grünerløkka:

- KVU-området bør utvides både mot øst og vest slik at Torshovbekken og Akerselva miljøpark innlemmes i KVU-området
- KVU-ens analyseområde for blågrønn infrastruktur bør i all hovedsak være sammenfallende med området for trafikkanalyse, men bør utvides mot nordøst til bydelsgrensen
- KVU-en bør utrede alternative traseer for Torshovbakkens gjenåpning gjennom hele Bydel Grünerløkka
- KVU-analysen av aktuelle åpningstraseer fra Grünerhallen til Nybrua bør være spesielt grundig
- KVU-en bør utrede hvorvidt noe av gatebredden i Toftes gate og/eller Thorvald Meyers gate bør benyttes til å gjenåpne Torshovbekken
- KVU-en bør ta stilling til hvor bekkevannet bør ledes til overflaten for å renne uavhengig av eksisterende AF-ledning videre ut i Akerselva
- KVU-en bør ta stilling til hvorvidt det bør etableres dammer i Torshovbekken på Kirsten Hansteens plass, i Sofienbergparken og på Schous plass
- KVU-en bør drøfte de ulike alternativene for gjenåpning av Torshovbekken i lys av de tre hovedtraseene (C1–C3) for ny T-banetunnel som er utredet i KVU Oslo-navet
- KVU-en bør utrede alternative løsninger for Akersbakkens gjenåpning fra Alexander Kiellands plass til utløpet i Akerselva med og uten ny T-banestasjon på Kuba
- KVU-en bør vurdere hvordan de delene av reguleringsplanen for Nedre Foss som ikke vil bli fulgt opp i nåværende parkplan, bør følges opp, herunder vurdere hvordan damanlegget og barokkhagen bør rekonstrueres, og hvordan gang- og turveiforbindelsene i partiet ved barokkhagen bør være

Kontakt: post@osloelveforum.no

Frithjof Funder (leder), Karl Andersens vei 21, 1086 Oslo, mobil: 90961265, e-post: hfinder@online.no

Rune Bille Rørvik (sekretær), Ljansbakken 1, 1169 Oslo, mobil: 94840676, e-post: runebille@gmail.com

- KVVU-en bør vurdere ulike løsningsalternativer for plassering og utforming av turveundergang under Nordre gate / Grünerbrua på østsiden av Akerselva, og vise hvordan undergangen kan knyttes sammen med gang- og turveiforbindelsene i området
- KVVU-en bør vurdere ulike løsningsalternativer for plassering og utforming av turveundergang under Møllerveien/Grünerbrua på vestsiden av Akerselva, og se på mulighetene for å etablere en sammenhengende gangvei langs Akerselvas høyre bredd fra Vulkan til Slåmotgangen

Behovene begrunnes og utdypes nærmere nedenunder.

KVVU-området og analyseområdets avgrensning

Bestillingen fra MOS er en KVVU «for gatebruken, inkludert byrom, på Grünerløkka» som kan resultere i en overordnet plan for et miljøvennlig og sammenhengende transportnett der veksten i persontransporten tas med gange, sykkel og kollektiv, og der det er sammenheng og funksjonalitet i byromstrukturen. Alternativvurderingene skal blant annet finne konkrete løsninger for de to nord-sør-gående strøg gatene Markveien og Thorvald Meyers gate.

Disse strøg gatene er to helt sentrale byrom på Grünerløkka. Andre svært viktige byrom er Birkelunden, Olaf Ryes plass, Sofienbergparken og Schous plass, og den grønne tverraksen fra Tøyenparken og Sofienbergparken i øst, via Olaf Ryes plass, Grünerhagen og Kubaringen, til Telthusbakken og Vår Frelses Gravlund i vest. Det aller viktigste byrommet er imidlertid Akerselva miljøpark, dvs. elva og arealene på begge sider av elva.

For å sikre sammenheng og funksjonalitet i byromstrukturen bør KVVU-området følgelig utvides mot vest slik at hele planområdet for KDP Akerselva miljøpark fra Sanner gata i nord til Hausmanns bru i sør innlemmes i KVVU-området. Som et minimum må selve Akerselva og en 50 m bred sone langs vestsiden av elva innlemmes i KVVU-området. Fra Vulkan i sør til Schultzehaugen i nord vil 50 m imidlertid ikke være tilstrekkelig. KVVU-områdets avgrensning i vest bør her være Maridalsveien og Uelands gate. Dermed havner nedre del av den rørlagte Akersbekken innenfor KVVU-området. KVVU-området bør i tillegg utvides mot øst slik at et lengre parti av den rørlagte Torshovbekken havner innenfor KVVU-området. En gjenåpning av disse to bekkene vil være et viktig bidrag til å styrke den blågrønne byromstrukturen på Grünerløkka. Ved å utvide KVVU-området både mot vest og øst havner samtidig en større del av den grønne tverraksen innenfor KVVU-området, noe som gjør det lettere å behandle denne aksen som et sentralt, strukturerende byrom.

På side 1 i vårt illustrasjonsvedlegg har vi med rød skravur angitt hvilke områder som, etter vårt syn, som et minimum bør innlemmes i KVVU-området. Vi viser her til at prosjektplanen av 17. desember 2015, hvor illustrasjonen er hentet fra, angir at KVVU-områdets avgrensning er foreløpig, og at vi under workshopen 11. januar 2016 ble oppfordret til å kommentere avgrensningen av KVVU-området. Skulle det likevel ikke være aktuelt å utvide KVVU-området, har vi på samme illustrasjon med sort stiplet strek angitt hva som bør være analyseområdet

for blågrønn infrastruktur. Dette analyseområdet er i all hovedsak sammenfallende med området for trafikkanalyse (grønn stiplet strek), men er noe utvidet mot nordøst (til søndre del av Torshovdalen) og har noe mindre utstrekning mot øst. På illustrasjonen er dagens traseer for de to rørlagte bekkene vist med blå strek.

Kommunens målsetting om og prioriteringer ved gjenåpning av elver og bekker

«Byøkologisk program 2011–2026» slår fast at kommunen skal drive et systematisk arbeid for å gjenåpne rørlagte elve- og bekkestrekninger, og at gjenåpnet trasé om mulig skal følge vassdragets historiske løp (punkt 5.3.1). Gjenåpning av lukkede elver og bekker er viktig for biologisk mangfold og for å kunne håndtere klimaendringene med mer og kraftigere nedbør. Gjenåpning av vassdrag er videre positivt for estetiske og opplevelsesmessige kvaliteter, og gjør Oslo til en attraktiv, blågrønn by. Både forslaget til revidert «Grøntplan for Oslo» (2010) og den nylig (2015) vedtatte kommuneplanen «Oslo mot 2030 – Smart, trygg og grønn» tydeliggjør at ikke bare dagens blågrønne struktur, men også elve- og bekkestrekninger som ennå ikke er åpnet, skal være premissgivere for byutviklingen, dvs. strukturerende elementer i arbeidet med å utvikle blågrønne korridorer i byggesonen.

Ved prioritering av gjenåpningsprosjekter legger kommunen vekt på at prosjektene er godt tilpasset klimaendringene, at de bidrar til et bedre vannmiljø og en styrket byøkologi, og at de gir økt mulighet for friluftsliv og bedre folkehelse. Gjenåpning av elver og bekker med sammenhengende turveier/turtraseer langs vassdragene skal innby til bynært friluftsliv med gode opplevelser av fysisk, psykisk og estetisk art. Ved prioritering mellom ulike prosjekter legges det vekt på at gjenåpningen bedrer forholdene for fisk; at lengre kanaliserte løp kan brytes opp av mer naturlike partier med dammer eller kulper; at gjenåpningen bedrer overvannshåndteringen eller er et ledd i separeringen av avløpsnett slik at tilførselen av overvann og bekkevann til avløpsnett reduseres; at gjenåpningen i hovedsak kan skje i elvas eller bekkens historiske løp slik at erosjon, sedimentasjon og flom kan være med å forme elve- eller bekkeløpet; og at sideløp kan være tilfluktssted og kilde for reetablering av flora og fauna i hovedløpet ved utslipp i hovedløp. At gjenåpningsmuligheten kan gå tapt dersom et prosjekt skyves ut i tid, er også viktig ved prioritering av prosjekter.

Torshovbekken (også kalt Rodeløkkbekken) scorer høyt på disse prioriteringskriteriene.

Torshovbekken kan åpnes i sitt historiske løp gjennom parker og friområder

Torshovbekken, og dens øvre del Disenbekken, har et stort gjenåpningspotensial. På den fire kilometer lange strekningen fra Tonsen kirke til bekken renner ut i Akerselva under Nybrua burde det være enkelt å gjenåpne 80–90 % av bekkestrekningen. Det aller meste av bekken kan åpnes gjennom friområder og store parkområder som Muselunden, Torshovdalen og Sofienbergparken langs allerede eksisterende turveier og gangveier. Langs Københavngata og på den 500 m lange strekningen fra Sofienberggata til Nybrua må bekken åpnes i mer

urbane omgivelser. Gjenåpning kan i all hovedsak skje i bekkens historiske løp, men i enkelte partier er det behov for eller ønskelig å sideforskyve bekken noe.

Bekkeåpning gjennom Bydel Nordre Aker og Bydel Sagene

Bekken bør åpnes fra friområdet nordvest for Tonsen kirke, det vil si fra og langs grensen mellom bydelene Bjerke og Nordre Aker. Fra Disengrenda 30 bør en overveie å åpne bekken sørover i friområdet ned til Turvei D1 og la bekken følge turveien videre sørvestover til Disenveien 19 gjennom eksisterende friområde i stedet for å benytte den historiske traseen mellom Disengrenda og Disenveien som ikke vil kunne gi noen full bekkeåpning på denne strekningen. Videre ned mot Muselunden åpnes bekken i sin historiske trasé i friområdet langs Turvei D1. I søndre del av Muselunden bør bekken sideforskyves i et drøyt 100 m langt parti for ikke å komme i konflikt med den østre av de to fotballbanene. I Muselunden bør de to vestre av de tre sidebekkene til Disenbekken åpnes i sine historiske traseer opp til henholdsvis Åsensvingen og Haraldsheim vandrerhjem.

Den 150 m lange barrieren mellom Muselunden og Torshovdalen som jernbanesporene, trikkesporene, T-banesporene og seksfeltsveien Ring 3 tilsynelatende representerer, forseres enkelt ved å åpne bekken i dens historiske trasé langs sørsiden av Hans Nielsens Hauges gate. Her er det allerede kryssingsmulighet for gående i forlengelse av fortauet på nordsiden av gata. Bekken må føres under trikkesporene ved Sinsen holdeplass og under rampa ned fra og rampa opp til Ring 3 (enten i rør eller åpent under bruer), men kan ellers åpnes i dagen på hele strekningen under seksfeltsveien Ring 3 og videre vestover til jernbaneundergangen for Hans Nielsens Hauges gate. Fortauet på sørsiden av veibanen er her så bredt at en bør kunne ta noe av fortausbredden for å gjenåpne bekken. Alternativt kan bekken gå i rør under fortauet det korte partiet under jernbanesporene. Under T-banesporene og videre vestover langs Hans Nielsen Hauges gate 37 er det uproblematisk å gjenåpne bekken. Bekken må bare forskyves litt nordvestover i et 100 m langt parti for å komme rundt nr. 37D.

Ned gjennom Torshovdalen bør bekken gjenåpnes i sin historiske trasé på hele den 1 000 m lange strekningen ned til kryssingen av Mailundveien/Fagerheimgata ved Rosenhoffgata, bortsett fra i det 200 m lange partiet mellom Edvard Griegs allé 15B og Sigurd Lies gate 25. Her bør bekken åpnes i friområdet langs sørøstsiden av gang- og sykkelveien (Turvei D1). For å gi bedre plass til bekken og unngå et større terrenginngrep kan denne gang- og sykkelveien med fordel forskyves 3–5 m vestover i et kort parti der terrenget stiger kraftig mot øst.

Bekkeåpning fra Rosenhoff til Schous plass

Kryssingen under Fagerheimgata/Mailundveien og inn i Bydel Grünerløkka bør skje nedenfor Rosenhoffgata. Én mulighet er å legge bekken i turveiundergangen (enten åpent eller under bakken) og la bekken følge turveiens buktninger i friområdet ned til tennisbanene eller la den skjære direkte gjennom friområdet. Begge løsningene innebærer terrenginngrep. En annen mulighet er å la bekken gå i rør under Fagerheimgata lengre opp mot Rosenhoffgata,

og i rør gjennom de to små friområdene ned mot tennisbanene, og først åpne bekken etter at den har krysset under Turvei D1 rett øst for tennisbanene. Antakelig ligger dagens rør for bekken såpass høyt i terrenget at dette røret kan benyttes på hele strekningen fra nordsiden av Fagerheimgata/Mailundveien til tennisbanene, men dette må undersøkes nærmere.

Videre ned til Ring 2 åpnes bekken i friområdet øst for tennisbanene, dvs. vest for turveien, og legges i turveiundergangen (enten åpent eller under bakken) under Chr. Michelsens gate. Videre ned til Malmøgata og Grünerhallen åpnes bekken langs gang- og sykkelveien gjennom parkdraget. Den rørlagte sidebekken som kommer inn fra nord ovenfor Grünerhallen, er det neppe aktuelt å gjenåpne.

Torshovbekken ligger i en kulvert fra 1885 (en 1330 mm AF-ledning) under Grünerhallen og kunstgressbanen. Gjenåpning av Torshovbekken i partiet mellom Grünerhallen og hjørnet av Malmøgata og Københavgata, og videre ned langs nordvestsiden av Københavgata, bør sikres i planforslaget for Seilduksgata 30 / Dælenenga idrettspark som nettopp er lagt ut til offentlig høring. For å unngå å måtte legge bekken langt nede i skråningen langs Dælenenga idrettsplass bør gatas tverrsnitt reduseres ved å fjerne parkeringsplassene på nordvestsiden av Københavgata (bilplassene på sørøstsiden kan opprettholdes). Dermed vil bekken kunne åpnes på nordvestsiden av den flotte trerekka langs gata uten å måtte ta i bruk store deler av skråningen, mens dagens fortau flyttes til den andre siden av trerekka.

På side 2 i vårt illustrasjonsvedlegg har vi med rødt vist hvor Torshovbekken kan åpnes fra Københavgata ned til utløpet i Akerselva ved Nybrua. Nederst i Københavgata kan bekken ledes i rør under Helgesens gate og åpnes i sin historiske trasé gjennom Sofienbergparken. Fra gatelegemet i Helgesens gate ned til gatelegemet i Sofienberggata faller terrenget med 4,5 m (fra kote 22,0 til kote 17,5) slik at bekken om ønskelig kan legges høyt i terrenget i den nedre delen av Sofienbergparken. Torshovbekken går i dag under Sofienberggata 19 i felles ledning med spillvann (en 1600 mm AF-ledning), i en gammel natursteinskulvert fra 1875.

I arbeidet med reguleringsplanen for Sofienberggata 19 mfl. (Mills-kvartalet), som var ute på høring sommeren 2015, stilte verken BYM eller VAV krav om gjenåpning av Torshovbekken ned til Schæffers gate, kun krav om lokal overvannshåndtering. Dette skyldes trolig at det er snakk om en AF-ledning, og ikke en OV-ledning kun for bekkevann og overvann. Antakelig ligger ledningen også relativt dypt i terrenget. Ved en separering av avløpsnett ville det ha vært mulig å åpne kulverten gjennom mesteparten av kvartalet, alternativt utvide planlagt kjøreatkomst gjennom Sofienberggata 23 noe i bredden for å gi plass til Torshovbekken slik at den kan gå åpen i dagen gjennom hele Mills-kvartalet. Et tredje alternativ er selvsagt å åpne bekken ut mot hjørnet av Toftes gate og Sofienberggata i sørvest, for deretter å føre bekken sørover langs Toftes gate. Det forutsetter imidlertid at arbeidet med KVV-en for Grünerløkka konkluderer med at tverrsnittet for Toftes gate kan tilpasses en bekkeåpning. De tre alternativene fremgår av vår illustrasjon. Fra Schæffers gate ned til Schous plass er det små muligheter for å gjenåpne bekken i dens historiske trasé (rødprikket på illustrasjonen). Her må bekken fortsatt gå i kulverten fra 1875 dersom bekken ikke åpnes langs Toftes gate.

Bekkeåpning over Schous plass

Over Schous plass bør Torshovbekken åpnes fra det nordøstre hjørnet av plassen og ned til den søndre spissen av parkområdet. Med dagens fysiske utforming av plassen bør bekken legges på sørøstsiden av gangdiagonalen, men en annen utforming av Schous plass kan gjøre det aktuelt med en justert bekketrasé.

En eventuell fremtidig riving av bygningene i Thorvald Meyers gate 66, 68 og 70 vil gjøre Schous plass til et attraktivt byrom med Deichmanske bibliotek som eneste bygning på plassen, og også gi et større spillerom ved valg av gjenåpningstrasé for bekken. Vi viser i den forbindelse til Byantikvarens forhåndsuttalelse av 23. oktober 2014 ved oppstart av detaljregulering for Thorvald Meyers gate 66 og 68 og del av Schous plass:

Om bebyggelsen av ulike årsaker ender opp med å måtte rives, anser vi [...] ikke dette som ny byggegrunn, men vil da sterkt innstille på at kvartalsparken kompletteres som et av de viktige grøntanleggene langs Thv. Meyers gate i tråd med 1800-tallsbyens formideal og intensjoner.

BYM bemerket følgende i sin forhåndsuttalelse av 13. oktober 2014:

Torshovbekken [ligger] som lukket vassdrag under Schous plass. Det er en politisk målsetting å gjenåpne rørlagte elve- og bekkestrekninger, jfr. Byøkologisk program 2011–2026. Vi ber om at muligheter for gjenåpning av bekken utredes og vurderes innpasset i planarbeidet (og sees i sammenheng med tilstøtende planarbeid). Utredningen må inkludere en undersøkelse av om bekkevannet finnes i en overvannsledning innenfor planområdet, og om det er mulig å lede dette til overflaten mht. ledningsdybder og terrengforhold.

I planforslaget som ble lagt ut til offentlig ettersyn i november 2015 utkvitterte forslagsstiller BYMs bemerkning om gjenåpning av bekken i kulverten fra 1875 på følgende måte (s. 30):

Den ligger hovedsakelig under Schous plass og passerer planområdet i utkanten ved innkjørselen. Bydel Grünerløkka har prosjektert ny Schous plass. På landskapsplanen deres er det ikke vist noen del av bekken, til tross for at størsteparten av bekken muligens ligger under plassen. Vi ser det da som uaktuelt for planområdet å skulle undersøke dette anliggende.

PBE valgte etter dette, naturlig nok, å ikke kreve bekkeåpning og overlot til forslagsstiller selv å ta stilling til spørsmålet om bekkeåpning. Verken BYM eller VAV behandlet spørsmålet om bekkeåpning i sine merknadsbrev av 9. desember 2015 og 4. januar 2016. I tilleggssuttalelse av 15. januar 2016 har BYM signalisert at arbeidet med KVV Grünerløkka «vil kunne avdekke ulike behov for det offentlige rom i området, inkludert Schous plass», og at BYM ikke kan ta stilling til de fysiske løsningene for Schous plass før konklusjonene i KVV-arbeidet foreligger.

Bekkeåpning over Grünerløkka bør utredes i KVV-arbeidet

Vi finner det ikke naturlig at en privat utbygger skal foreta en større utredning av spørsmålet om gjenåpning av en bekk som krysser under en fire meter bred vei inn til dennes eiendom, når bekken ellers, slik tilfellet er på Schous plass med Torshovbekken, i sin helhet ligger utenfor området som det utarbeides detaljreguleringsplan for. Det må være en kommunal oppgave å utrede gjenåpningsløsningen for Torshovbekken ikke bare over Schous plass, men gjennom hele Bydel Grünerløkka og videre nordøstover i retning Grefsenåsen.

Det er naturlig at dette utredningsarbeidet gjøres i forbindelse med KVV Grünerløkka, hvor alternativvurderingene av den fremtidige gatebruken for de nord-sør-gående byrommene inntar en så sentral plass. Når utnyttelsen av gatetverrsnittene i Thorvald Meyers gate og Toftes gate skal utredes, må det å benytte noe av gatebredden til å gjenåpne Torshovbekken inngå som et helt sentralt element i vurderingene.

Analyseområdet for Torshovbekken bør være Bydel Grünerløkka, dvs. hele strekningen fra og med kryssingen under Fagerheimgata/Mailundveien til Torshovbakkens utløp i Akerselva ved Nybrua. Jf. vårt forslag til analyseområde for den blågrønne infrastrukturen på side 1 i vårt illustrasjonsvedlegg. Analysen av partiet fra Grünerhallen ned til Nybrua bør være spesielt grundig. KVV-en må ta stilling til hvor bekkevannet bør ledes til overflaten for å renne uavhengig av eksisterende AF-ledning videre ut i Akerselva. Ovenfor dette stedet må avløpsnettets separeres slik at bekkevannet holder god kvalitet helt fra bekkens kilder til utløpet i Akerselva. Jf. at mange gamle rørledninger i nedslagsfeltet for Torshovbekken alt lenge har vært overmodne for utskifting. Inntil separeringsarbeidet er gjort, bør bekken åpnes med kommunalt vann fra nordsiden av Sofienbergparken ned til Akerselva.

Gjenåpning fra Schous plass til Akerselva

Nå som trikkeholdeplassen nederst i Thorvald Meyers gate er nedlagt, er Thorvald Meyers gate fra Korsgata til Nybrua blitt en svært aktuell gjenåpningstrasé for Torshovbekken. Jf. at Thorvald Meyers gate er langt bredere sør for Korsgata enn nord for Korsgata. Avstanden mellom trikkeskinnene og fasadelivet langs østsiden av gata er så stor at det her er god plass både til en gjenåpnet bekk og et bredt fortau uten å måtte legge om trikkesporene. Denne bekketraseen er vist på side 2 i vårt illustrasjonsvedlegg.

Her viser vi også to alternative traseer for åpning av bekken fra Schous plass til Akerselva. Begge traseene er lagt i det nordre portrommet inn til Schous-kvartalet. For at portrommet skal kunne opprettholdes som kjøreatkomst, må bekken legges under bakken. Avvikles denne kjøreatkomsten, vil det være plass til både gangveien og en åpen bekk i portrommet. Innvendig i kvartalet kan Torshovbekken åpnes enten inn mot bygningene langs Thorvald Meyers gate eller inn mot bygningene langs Herslebs gate. Velges den siste løsningen, bør bekken åpnes langs sørøstsiden av Trondheimsveien 2B, føres under veien og åpnes ut mot Akerselva nedstrøms Nybrua. Velges den første av disse to løsningene, vil det med dagens bruk av bygningene langs vestsiden av gårdsrommet kun være mulig med en delvis åpning av bekken. Bekken kan da alternativt ledes ut i Thorvald Meyers gate mellom nr. 76 og 78 eller

ut gjennom portrommet i Trondheimsveien 2C. Dette portrommet benyttes i dag ikke som kjøreatkomst. Fra plassen på sørvestsiden av nr. 2C kan bekken enten føres under Trondheimsveien og åpnes ut mot Akerselva nedstrøms Nybrua eller føres under Thorvald Meyers gate og åpnes ut mot Akerselva oppstrøms Nybrua. Legges Torshovbekken langs østsiden av Thorvald Meyers gate fra Korsgata og ned, kan bekken åpnes oppstrøms eller nedstrøms Nybrua.

Torshovbekken som tilfluktssted og kilde for reetablering av flora og fauna og som ørretbekk

Akerselva har gjennom årene vært svært utsatt for utslipp, og nye utslipp må dessverre også påregnes i årene fremover. Dessverre er ingen av Akerselvas rørlagte sidebækker så langt blitt gjenåpnet. Ved å åpne Torshovbekken i elveskråningen rett oppstrøms eller nedstrøms Nybrua vil den nederste bekestrengen og resten av bekken kunne fungere som et viktig tilfluktssted og en viktig kilde for reetablering av flora og fauna i Akerselva ved utslipp i elva.

Anadrom fisk og bekkørret vil også kunne bli et spennende innslag i Torshovbekken, ikke minst for barn og unge. I den urbane nedre delen av Torshovbekken er det også svært gode muligheter for å bryte opp kanaliserte strekninger med mer naturlige partier, og også med dammer. På Schous plass lå det tidligere en dam som ble benyttet som skøytebane vinterstid av ungene på Grünerløkka. Dammen ble fylt igjen i 1887 da park ble anlagt på Schous plass. Når Torshovbekken gjenåpnes over Schous plass, bør en også vurdere å reetablere en dam på plassen. I nedre del av Sofienbergparken bør det anlegges en større dam med god dybde og bunnforhold som kan gi skjul for fisken. Også på Kirsten Hansteens plass og i nedre del av Torshovdalen bør det etableres dammer i samband med gjenåpningen av Torshovbekken.

KVU Grünerløkka, KVU Oslo-navet og ny T-banetunnel

Under arbeidet med KVU Grünerløkka blir det viktig å forholde seg til KVU Oslo-navet, da denne konseptvalgutredningen legger føringer for hva som er mulig å få til på Grünerløkka. Valg av trasé for den nye T-banetunnelen gjennom sentrum er spesielt viktig, også for valget av gjenåpningstrasé for Torshovbekken. I notatet «T-baneløsninger» av 23. september 2015 oppsummeres de løsningene som er vurdert for ny T-banetunnel (ny metrotunnel) gjennom sentrum i arbeidet med KVU Oslo-navet.

To av de tre hovedtraseene for T-banetunnel (C1 og C2) har samme trasé over Grünerløkka, med T-banetunnelen lagt under (langsetter) Trondheimsveien og T-banestasjon ved Nybrua. Den tredje hovedtraseen (C3) er lagt i den grønne tverraksen fra Telthusbakken, via Kuba, Grünerhagen, Olaf Ryes plass og Sofienbergparken, til Botanisk hage og Tøyenparken, med nye T-banestasjoner på Kuba, Olaf Ryes plass og Sofienberg.

På side 3 i vårt illustrasjonsvedlegg gjengir vi tre figurer fra notatet, som viser de foreslåtte løsningene på de mest sentrale delene av Grünerløkka. På side 4 i illustrasjonsvedlegget vises de tre hovedtraseene for ny T-banetunnel på hele strekningen fra Majorstua til Helsfyr.

Som det fremgår av figur 20 på side 3, vil plasseringen av Nybrua T-banestasjon i alternativ C1 og C2 gjøre det vanskelig (kanskje umulig) å føre Torshovbekken under Trondheimsveien for å åpne bekken ut til Akerselva nedstrøms Nybrua. Denne T-banetraseen vil derimot ikke fjerne muligheten for å føre Torshovbekken under Thorvald Meyers gate for å åpne bekken ut til Akerselva oppstrøms Nybrua, ettersom T-banen vil krysse under Akerselva i fjelltunnel. Plasseringen av Nybrua T-banestasjon vil etter all sannsynlighet føre til at trikkeholdeplassen Nybrua gjenåpnes i Thorvald Meyers gate for å sikre gode overgangsmuligheter mellom trikk og T-bane. Dermed begrenses spillerommet for annen bruk av gatas tverrsnitt, noe som gjør det vanskelig å gjenåpne Torshovbekken langs østsiden av Thorvald Meyers gate. Alternativ C1 og C2 gjør at Trondheimsveien må graves opp i en lengde på ca. 550 m for å få bygget en betongkulvert til T-banen. Dette medfører stengning av trikke trafikken i anleggsperioden.

Som det fremgår av figur 31 og 32 på side 3, vil T-banens linjeføring og plasseringen av T-banestasjonene Kuba og Olaf Ryes plass i alternativ C3 medføre store inngrep i den grønne tverraksen øst–vest midt på Grünerløkka. Begge stasjonene må bygges i åpen grop på grunn av manglende bergoverdekning. Hele Olaf Ryes plass tenkes brukt som riggområde. Øst for Akerselva planlegges T-banen bygd i løsmasser over en lengde på ca. 550 m og vil passere en rekke bygninger som er vernet eller listeført. Bare på strekningen fra nederst i Telthusbakken til vestsiden av Olaf Ryes plass vil følgende bygninger bli direkte berørt: Telthusbakken 5B, Telthusbakken 1, Maridalsveien 22 (tidligere Akersberget restaurant), Maridalsveien 23 (Fyrhuset på Kuba), Marselis' gate 24 (Studentsiloen), Fossveien 9, 11 og 11B (Edvard Munch bodde i nr. 7 og nr. 9) og Olaf Ryes plass 6. Riving eller omfattende refundamenteringstiltak/grunnforsterkningstiltak må påregnes. Store deler av Kubaringen og ballbanen i Grünerhagen vil bli gravd opp. Tunnelen vil trolig måtte bygges etappevis i åpen byggegrop over Akerselva med tørrlegging av deler av elveløpet i anleggsperioden og betydelige inngrep i damanlegget i elva. Damanlegget og denne delen av Akerselva ble i 2012 regulert til hensynssone bevaring av kulturmiljø.

Dersom Torshovbekken åpnes gjennom Sofienbergparken før anleggsarbeidene for T-banen starter, vil bekken antakelig måtte legges i trau eller kulvert i byggeperioden, men vil trolig kunne gjenåpnes på terreng etter at arbeidene med trasé C3 for T-banen er fullført.

Valg av trasé for ny T-banetunnel

Som det fremgår av side 4 i illustrasjonsvedlegget, vil kostnadene være lavest for trasé C3, som mellom Majorstua og Tøyen vil få stasjonene Bislett, St. Hanshaugen, Kuba, Olaf Ryes plass og Sofienberg. Kostnadene for trasé C2, som vil få stasjonene Riddervolds plass, Nationatheatret og Nybrua, er ubetydelig høyere, mens kostnadene for trasé C1, som vil få stasjonene Bislett, St. Olavs plass, Stortinget, Youngstorget og Nybrua, er ca. 2 milliarder kr høyere.

Selv om trasé C3 medfører store inngrep i den grønne tverraksen på Grünerløkka og berører viktige bygninger og anlegg, er det mange trafikale argumenter som taler for å velge dette

alternativet. C3 gir en rask tverrforbindelse fra Majorstua til Tøyen fra trafikale knutepunkter utenfor selve bykjernen som Bislett, St. Hanshaugen, Olaf Ryes plass og Sofienberg. Disse befolkningssentrene har i dag gode forbindelser inn mot sentrum, men mangler gode tverrgående forbindelser. Trase C3 vil redusere trafikkbelastningen på trikker og busser inn mot sentrum, da det ikke lenger vil være raskest å reise om sentrum når destinasjonen befinner seg utenfor sentrum. Trafikanter som skal øst eller vest i byen og kommer med trikk 17 eller 18 ned til Bislett, buss 37 ned til St. Hanshaugen, buss 34 eller 54 ned til Kuba, trikk 11, 12 eller 13 ned til Olaf Ryes plass og trikk 17, buss 31 eller en av regionbussene ned til Sofienberg, vil da enkelt kunne skifte til T-bane på disse stasjonene.

Et trafikalt argument som taler mot å velge trase C3, er at denne T-baneløsningen ikke har noen stasjon nede i sentrum, noe som vil føre til færre passasjerer på den nye T-banen enn om man velger trase C1 eller C2. Velges C1 eller C2, mister man imidlertid tverrforbindelsen og får fortsatt stor trafikkbelastning på de radiale transportveiene inn mot selve bykjernen. Kollektivreisende som kommer ned Thorvald Meyers gate og Trondheimsveien vil kunne stige om til T-bane ved Nybrua, men mange vil unnlate å gjøre dette dersom destinasjonen eksempelvis er i nærheten av Youngstorget, Stortinget eller Nationaltheatret.

Ved å kombinere den østre delen av trase C3 med den vestre delen av trase C1 eller C2 vil man imidlertid kunne oppnå det beste fra begge verdener. Nybrua T-banestasjon på C1 og C2 forsvinner. Denne stasjonens funksjon ivaretas på en bedre måte med kombinasjonen av Sofienberg T-banestasjon og Olaf Ryes T-banestasjon. St. Hanshaugen T-banestasjon og Kuba T-banestasjon på C3 forsvinner. Sistnevntes funksjon ivaretas med ny T-banestasjon på Fredensborg med omstigningsmulighet til/fra buss 34 og 54. Fredensborg T-banestasjon vil samtidig ha et vesentlig større trafikkgrunnlag i nærområdet enn Kuba T-banestasjon som ville ha måttet konkurrere om mange av trafikantene med Olaf Ryes plass T-banestasjon.

På side 4 i illustrasjonsvedlegget har vi med sort stiplet strek vist hvordan østre del av trase C3 kan kombineres med vestre del av henholdsvis trase C1 og trase C2 via ny T-banestasjon på Fredensborg (markert med sort ring). Velges en av disse kombinasjonsløsningene, vil inngrepene i den grønne tverraksen over Grünerløkka, og konsekvensene for viktige bygninger og anlegg vest for Olaf Ryes plass, samtidig bli langt mindre. T-banetraseen vil da krysse Grünerhagen sørøst for Nedre Foss gård, og sør for regulert hensynssone i Akerselva for bevaring av kulturmiljø.

På side 5 i illustrasjonsvedlegget gjengir vi det anbefalte trafikkonseptet i KVV Oslo-navet, med eksisterende infrastruktur og foreslåtte traseer for nytt regiontog, nytt S-banetog, ny T-banetunnel og nye trikkelinjer. KVV Oslo-navet har anbefalt trase C1 for ny T-banetunnel. På kartet har vi lagt inn kombinasjonsløsningen C1/C3 med sort stiplet strek og stasjonene Fredensborg, Olaf Ryes plass og Sofienberg med sorte prikker. Vår kombinasjonsløsning er identisk med den traseen for ny T-banetunnel som ligger inne med rød stiplet strek på plankartet for den nye kommuneplanen (2015). Vi har lagt inn et utsnitt av plankartet i det ene hjørnet av figur 23 på side 5 i illustrasjonsvedlegget.

Denne kombinasjonen av trasé C1 og C3 vil bli mer kostbar enn det å velge trasé C1, dels fordi traseen vil bli noe lengre, men først og fremst fordi den vil få to T-banestasjoner mer (Fredensborg, Olaf Ryes plass og Sofienberg i stedet for kun Nybrua). Fordelene ved denne T-baneløsningen er imidlertid så store at denne T-banetraseen trolig likevel bør velges. Jf. også mangelen på tung kollektiv infrastruktur som S-bane, T-bane og trikk mellom Sagene i nord og Youngstorget og Nybrua i sør uten en T-bane med stasjoner på Fredensborg og Olaf Ryes plass (se figur 23).

Gjenåpning av Akersbekken (llabekken)

Innenfor området for KDP Akerselva miljøpark bør en vurdere å gjenåpne Akersbekken, lengre opp kalt Tåsenbekken og Nygårdsbekken. Akersbekken og Torshovbekken er de to klart største sidebekkene til Akerselva. Akersbekken har et betydelig gjenåpningspotensial, selv om potensialet er vesentlig mindre enn for Torshovbekken. Akersbekken scorer også noe lavere enn Torshovbekken på kommunens øvrige kriterier for gjenåpning. Gjenåpning av Torshovbekken bør derfor prioriteres.

I arbeidet med KVV Grønerløkka bør en likevel se nærmere på mulighetene for å gjenåpne Akersbekken fra grøntarealene sør for Alexander Kiellands plass, hvor bekken i dag er hevet og åpnet med kommunalt vann, til Akerselva. På side 6 i vårt illustrasjonsvedlegg har vi med rødt skissert mulige gjenåpningstraseer. Før rørleggingen rant bekken åpen ut i Akerselva ved Vulkanbrua, dvs. ved det nye Bellonahuset. Dessverre ble Akersbekken ikke gjenåpnet i forbindelse med utbyggingen av Vulkan-området, men det er fortsatt mulig å få dette til på en god måte.

Bekken bør åpnes i grøntarealet mellom Arkitektur- og designhøgskolen og Maridalsveien, krysse over den vestre delen av Kubaparken i Akersbakkens historiske trasé, passere mellom Fyrhuset og Kubaringen og åpnes i dagens brede trappeløp ned mot hovedinngangen til Westerdals. Herfra kan Akersbekken enten åpnes sørover mellom Vulkan 28–40 og Vulkan flerbrukshall, for deretter å brette østover mellom Bellonahuset og Mathallen (alternativ 1), eller åpnes østover mellom Westerdals og Einar Granum kunstfagskole (alternativ 2). Det første alternativet gir en trang løsning, men er historisk mest korrekt, det andre alternativet gir en mer romslig løsning for bekken og er et fullgodt alternativ. Her vil Akersbekken renne ut i Akerselva på høyde med toppen av fisketrappa.

Dersom trasé C3 velges for ny T-banetunnel og Kuba T-banestasjon bygges, vil det antakelig ikke være mulig å gjenåpne Akersbekken i tråd med alternativ 1 eller 2. En bør da se på muligheten for å åpne bekken mellom Kubaringen og Westerdals ut i Akerselva på høyde med damanlegget i elva (alternativ 3), men her er det så trangt at man sannsynligvis vil måtte la bekken skjære gjennom selve Kubaringen for å få dette til, dvs. gå klar av både stasjonsområdet og Westerdals. Andre muligheter er å åpne bekken ut i Akerselva rett sør for (alternativ 4) eller rett nord for (alternativ 5) Arkitektur- og designhøgskolen.

Både alternativ 3, 4 og 5 må anses som nødløsninger. Dersom trasé C1 eller trasé C2, eller en kombinasjon av vestre del av en av disse traseene og østre del av trasé C3, velges for den nye T-banetunnelen, kan både alternativ 1 og 2 realiseres. Alternativ 2 antas å bli best.

Det bør vurderes om Akersbekken inntil videre må åpnes med kommunalt vann, eller om bekkens eget vann kan benyttes. Kan bekken åpnes med eget vann og på nåværende dyp, vil det bli mulig å bli kvitt de enorme vanddammene i Maridalsveien mellom Telthusbakken og Arkitektur- og designhøgskolen ved kraftige regnskyll.

Oppfølging av reguleringsplanen for Nedre Foss

Parkområdet på Nedre Foss innenfor kjerneområdet for Akerselva miljøpark er nå i ferd med å bli opparbeidet i tråd med reguleringsplanen av 2012. Parkplanen realiserer imidlertid ikke på langt nær alle intensjonene i reguleringsplanen. Nord for Grünerløkka studenthus (siloen) gjelder dette damanlegget i Akerselva og østre del av eiendommen Marselis' gate 26. Sør for Nedre Foss gård gjelder det barokkhagen fra 1700-tallet. Jf. side 6 i vårt illustrasjonsvedlegg der disse tre områdene er vist med sort. På side 7 i illustrasjonsvedlegget gjengis gjeldende reguleringskart for Nedre Foss-området.

I § 9.3 i reguleringsbestemmelsene heter det at «damanlegget, inkludert vannspeilet [...], skal bevares. Damkonstruksjonen tillates rekonstruert i tråd med antikvarisk myndighets dokumentasjon og godkjenning.» Dette damanlegget hadde opprinnelig en langsgående terskel midt i elva og en skråterskel over til vestbredden av Akerselva. Jf. fotoet på side 8 i vårt illustrasjonsvedlegg som tydelig viser begge tersklene. Av bygningene på fotoet, som trolig er tatt på 1930-tallet, er både møllebygningene i forgrunnen, bygningen ut i elva rett ovenfor damanlegget (Marselis' gate 26) og gasstanken til venstre i bildet for lengst revet.

Skråterskelen sikret tilstrekkelig høy vannstand i damanlegget for møllevirksomheten på Nedre Foss og tilstrekkelig vannmengde i vannrenna ned langs vestsiden av elva til saga til Bagaas Brug. Vi anbefaler at den langsgående terskelen i elva rekonstrueres, helst i form av en natursteinsmur, men anbefaler at skråterskelen ikke rekonstrueres. Det siste letter laksens og sjørretens vandring videre opp elva etter at fisken har forsert fossen i elva via den nye fisketrappa og har kommet ut i selve elva igjen rett nedenfor damkrona. Der hvor skråterskelen gikk, er det et naturlig fall i elva, nærmest en liten foss, slik at vannet likevel vil stå relativt høyt inne i dammen. For å heve vannspeilet i dammen ytterligere kan en vurdere å plassere ut noen større steiner i elva der skråterskelen tidligere lå, og da først og fremst der elvebunnen ligger lavest.

På side 9 i vedlegget har vi illustrert hvordan det rekonstruerte damanlegget kan bli seende ut. Vannspeilet i dammen vil få en størrelse på ca. 8 x 30 m, og vanddybden vil bli mer enn tilstrekkelig til at dammen kan benyttes til bading av de som ønsker det, selv om det ennå skorter litt på vannkvaliteten i denne delen av Akerselva. Jf. at damanlegget ligger tett på

Kubaparken som om sommeren er svært mye benyttet til soling, grilling og andre aktiviteter både av studentene som bor i siloen, og mange andre beboere på Grünerløkka.

Allerede i Oslo parkvesens parkplan av 1936 ble det lagt opp til å gjøre den søndre delen av Marselis' gate smalere slik at gatebredden blir 5,5 m i hele gatas lengde, rive elvegården Marselis' gate 26 (kommunen eksproprierte gården 50 år senere, og rev den) og opparbeide arealet vest for gata som friområde. Grünerløkka beboergruppe for Akerselva som miljøpark tok i 1996 opp igjen forslaget om å redusere gatebredden og utvide friområdet. Forslaget ble innarbeidet i reguleringsplanen for Nedre Foss av 2012, jf. reguleringskartet på side 7 i vårt illustrasjonsvedlegg. Reguleringen bør snarest følges opp ved å redusere gatebredden, fjerne parkeringsplassene langs vestsiden av gata og opparbeide det regulerede parkområdet som grøntareal.

I § 9.4 i reguleringsbestemmelsene for Nedre Foss heter det: «Det tillates opparbeidet rekonstruert barokkhage i tråd med ansvarlig myndighets dokumentasjon og godkjennelse. Trasé for turvei øst for felt for undervisning/institusjon(kultur)/forsamlingslokale/kontor/ bevertning, skal hensynta muligheten for rekonstruksjon av barokkhage.»

På side 10 og 11 i vårt illustrasjonsvedlegg gjengir vi J.N. Wilses beskrivelse fra 1782 av barokkhagen og to andre hageanlegg på Nedre Foss, tatt inn i Carl W. Schnitlers beskrivelse fra 1916 av hageanleggene på Nedre Foss. På side 11 gjengis også et utsnitt av Patroclüs von Hirschs «SituationsPlan» av «AggersBakken med den derhos liggende ElveStrækning» fra 1778. Kartutsnittet viser barokkhagens tre terrasser mot nordøst, med en dam på øverste terrasse, og en dyrehage mot sørøst ned mot dagens Nordre gate, også den med en dam.

Barokkhagen lå på det som i dag i all hovedsak er kommunal eiendom. Deler av arealet for nedre terrasse eies av Christian Ringnes gjennom Eiendomsspar AS. Ringnes har planer om å rekonstruere den nederste av barokkhagens terrasser. En bør ta sikte på å rekonstruere hele barokkhagen, og i tråd med situasjonsplanen fra 1778. Det bør vurderes om man i første omgang skal nøye seg med å rekonstruere de to nederste terrassene, eller om også hele eller deler av øverste terrasse kan rekonstrueres samtidig. Jf. at en snipp av barokkhagens øverste terrasse går inn i utearealet for eksisterende barnehage i Sofienberggata 3. Kommunen bør se på mulighetene for å justere grensene for barnehagens uteareal.

I arbeidet med KVV Grünerløkka bør en vurdere hvordan Turvei B10 bør legges om i partiet sør for ballbanen for å krysse gjennom barokkhagen, jf. § 9.4 i reguleringsbestemmelsene. Trolig vil den beste løsningen være å legge turveien tilnærmet horisontalt i terrenget rett nedenfor ballbanen, dvs. la turveien holde kotehøyden og føre den gjennom barokkhagen mellom andre og tredje terrasse. På sørøstsiden av barokkhagen bør turveien løpe sammen med dagens viktige gangforbindelse (den er ikke opparbeidet, er kun et gangtråkk) fra hjørnet av Sofienberggata og Fossveien (gangforbindelsen må antakelig legges noe om i det øverste partiet) ned mot Grünerbrua.

Det må vurderes nærmere hvor turveitraseen bør legges på strekningen videre ned mot Grünerbrua, jf. at turveien her bør kobles på den nye gangveien langs Akerselva som vil bli opparbeidet som en del av parken på Nedre Foss. En bør også vurdere om det kan være aktuelt å nedgradere turveien til gangvei på strekningen fra hjørnet av Grüners gate og Marselis' gate ned til Grünerbrua, jf. at den nye gang- og sykkelveien langs elvas østbredd i praksis vil fungere som Turvei B10 når parken på Nedre Foss er ferdig opparbeidet i 2017.

Unerganger under Grünerbrua og gangforbindelse ned til Slåmotgangen

I forslaget til KDP Akerselva miljøpark av 1989 ble det anbefalt «planfri fotgjengerpassasje ved Grüner bro», men planskilt kryssing av Nordre gate / Grünerbrua ble ikke sikret gjennom noen bestemmelse eller retningslinje. Miljøverndepartementet fulgte imidlertid opp tanken da den statlige reguleringsplanen for Nedre Foss ble sendt på høring i 1990. I planforslaget var turveiundergang lagt inn på alle perspektiv- og illustrasjonsskissene, men det ble ikke eksplisitt stilt krav om turveiundergang i reguleringsbestemmelsene.

Da Friluftsetaten i 2007 startet arbeidet med å realisere den statlige reguleringsplanen av 1993 for Nedre Foss-området, ba Oslo Elveforum og Miljøforeningen Akerselvas Venner om at turveiundergangen under Nordre gate / Grünerbrua ble prosjektert og opparbeidet i forbindelse med parkplanen for Nedre Foss. Vi viste i brev til Friluftsetaten av 22. oktober 2007 til følgende: «Etter at turveiundergangen under Treschows gate ble ferdigstilt i oktober 2007, er dette nå det eneste stedet på hele strekningen fra Vaterlands bru til Nydalen hvor gående/syklende langs Akerselva må krysse en trafikkert bilvei.»

Friluftsetaten ønsket i 2007 kun å utarbeide parkplan for det 9,8 dekar store friområdet som Oslo kommune hadde ekspropriert, og ikke for de 27,3 dekar som ble regulert til friområde i den statlige reguleringsplanen. Selv om Friluftsetaten senere utvidet parkplanens område, valgte etaten å holde turveiundergangen utenfor parkplanen, blant annet fordi den nye kommunale reguleringsplanen som etter hvert viste seg å bli nødvendig i forbindelse med arbeidet med parkplanen, i så fall også måtte ha inkludert et parti langs Akerselva sør for Grünerbrua for å kunne koble undergangen til eksisterende turvei. Friluftsetaten viste i den forbindelse til at planene for opparbeidelsen av parkens søndre del ned mot Nordre gate og Grünerbrua ikke ville være til hinder for en fremtidig etablering av turveiundergangen.

I arbeidet med KVV Grünerløkka bør BYM vurdere ulike alternativer for plassering og utforming av en undergang på østsiden av Akerselva, og vise hvordan undergangen kan knyttes sammen med gang- og turveiforbindelsene i området på en god måte.

I 2007 påpekte vi at «en tilsvarende undergang bør prosjekteres også på vestsiden av Grünerbrua slik at den innvendige forbindelsen nord-sør på Vulkans område etter hvert kan forlenges langs Akerselvas vestbredd ned til Blå og Indigobrua». I KVV-arbeidet bør også plasseringen og utformingen av denne undergangen og gangforbindelsen videre nedover langs høyre bredd utredes. Det bør vurderes om gangforbindelsen kan videreføres på høyre

bredd også fra Blå ned til Vestre Elvebakke. KVV-arbeidet bør i tillegg vurdere ulike løsninger for fremføringen av en gangvei nede langs høyre bredd fra Ankerbrua ned til Nybrua, under denne og videre ned til Slåmotgangen. Kort sagt: I arbeidet med KVV Grønerløkka bør BYM undersøke mulighetene for å etablere en sammenhengende gangvei langs høyre bredd fra Vulkan til Slåmotgangen.

Vennlig hilsen

Oslo Elveforum

Frithjof Funder (sign.)

Miljøforeningen Akerselvas Venner

Gard Espeland (sign.)

Vedlegg: 11 sider med illustrasjoner

AVGRENSNING ANALYSEOMRÅDER

Tiltak på Grünerløkka vil kunne ha effekt også langt ut over avgrensningen for konseptvalgutredningen.

Skissen er et eksempel på avgrensning av influensområde for analyser av trafikforhold og parkeringstilbud.

UTVIDET KVVU-OMRÅDE

KVVU Grünerløkka

Analyse parkering

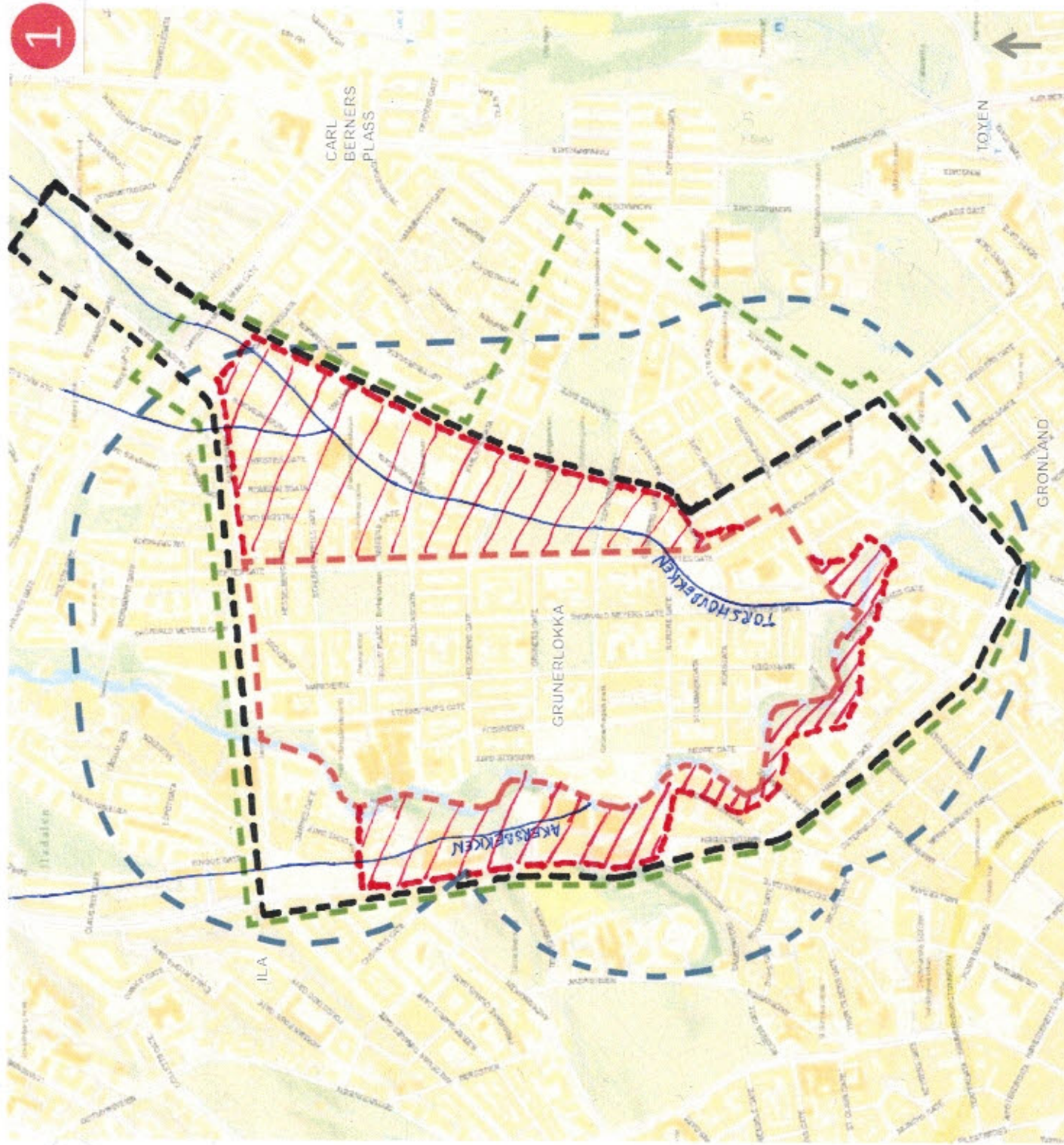
Trafikkanalyse

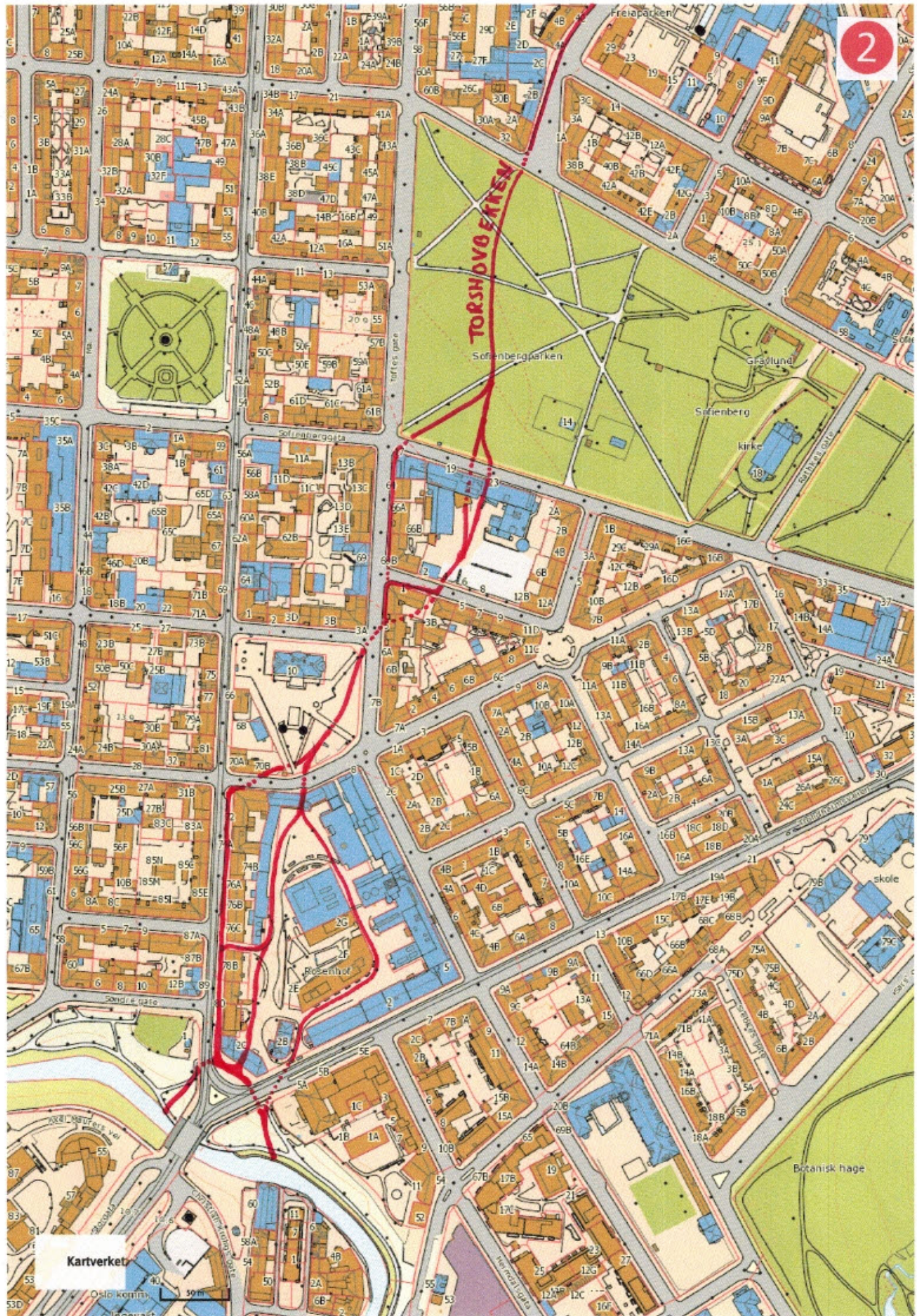

ANALYSE BLÅGRØNN
INFRASTRUKTUR

RØRLAGTE BEKKER

TORSHOVVEIEN

Sofienbergparken

Sofienberg

Grønlund

kirke

Sofienberggata

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Sofienbergveien

Kartverket

Oslo kommune

50 m

Botanisk hage

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

skole

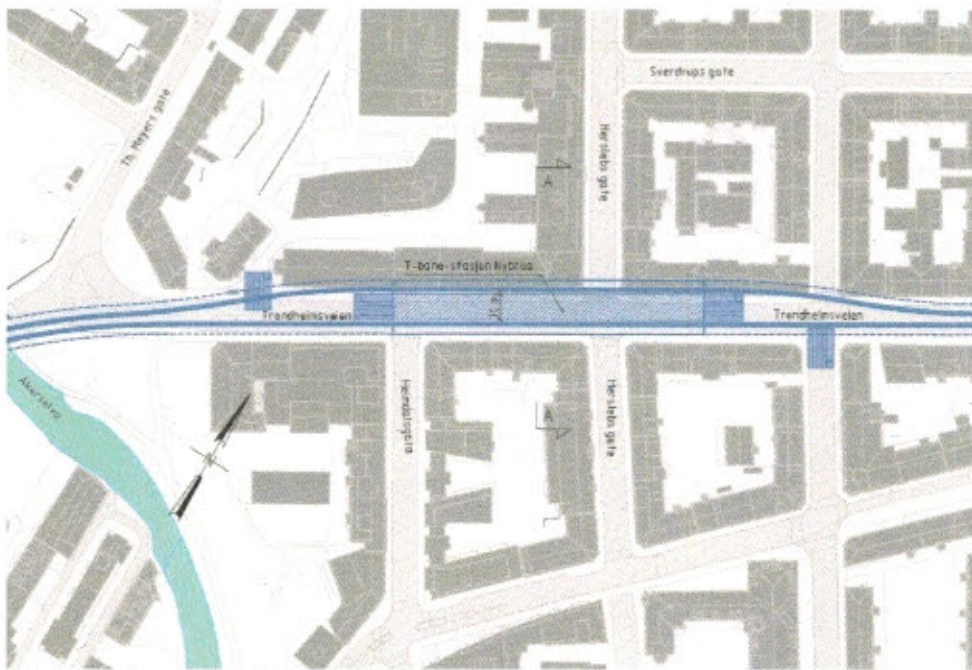
skole

skole

skole

skole

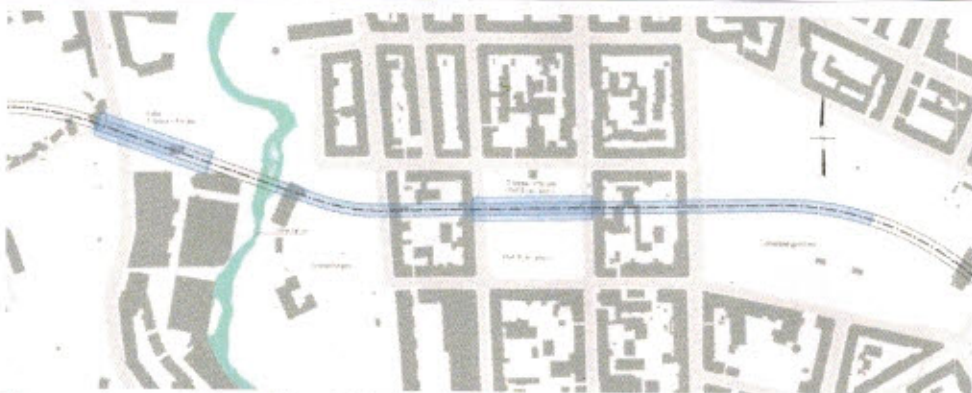
skole

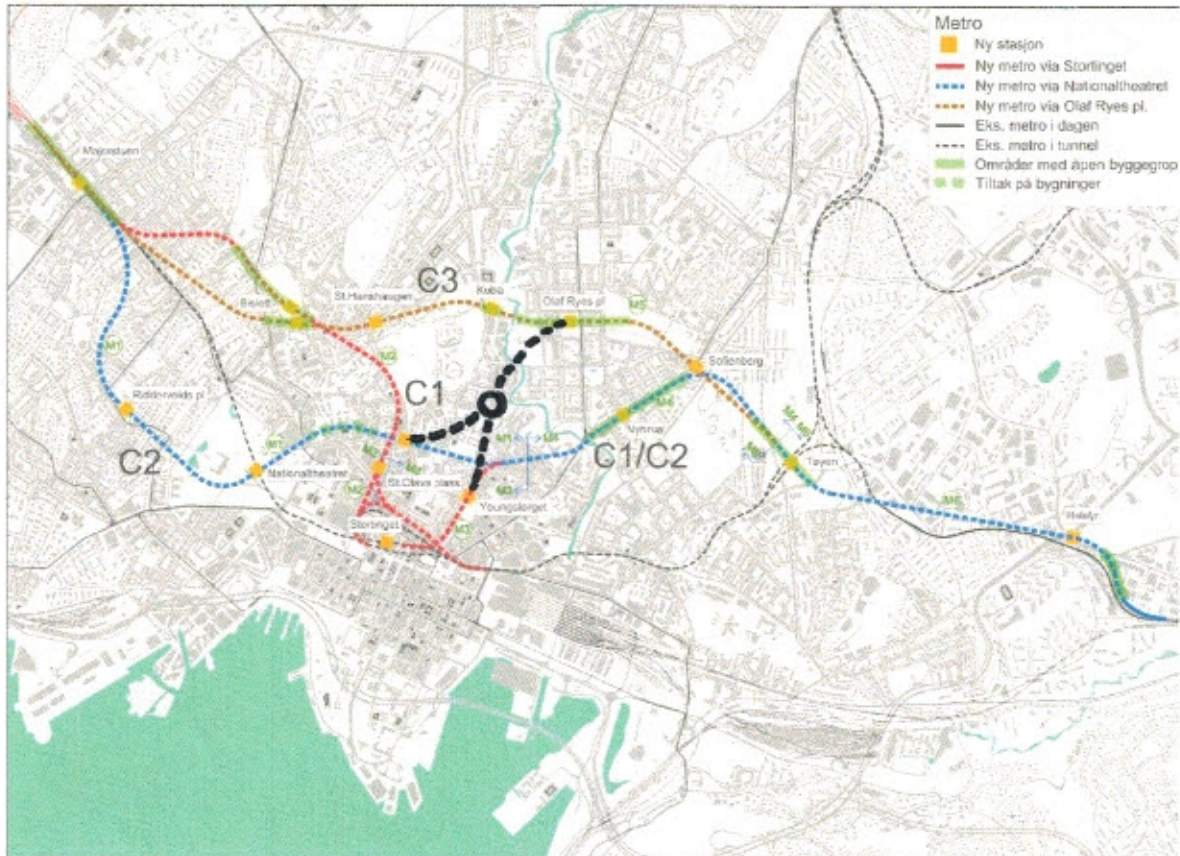
Figur 20: Nybrua T-banestasjon, midtplattform

Figur 31: T-bane-stasjoner Kuba og Olaf Ryes plass: berørte bygg (rød) og mulig riggområde (blå).

Figur 32: Løsmassekulvert Kuba – Olaf Ryes plass – Sofienbergparken.

Figur 7-1 Geografisk framstilling av tre alternativer til nye metrotraseer.

7.1

Metroløsninger i K2–K4¹¹

I konseptutviklingen ble det utviklet tre hovedtraseer for ny metrotunnel mellom Majorstuen og Tøyen/Ensjø. Disse ble omtalt som C1, C2 og C3.

- C1 (rød linje) for ny metrotunnel i Oslo. Traseen går via Majorstuen–Bislett–St. Olavs plass–Stortinget–Youngstorget–Grünerløkka/Nybrua–Tøyen–Ensjø. Denne løsningen ble vurdert som variant i K2 og er kostnadsberegnet til 14 000 millioner kr
- C2 (blå linje) går via Majorstuen–Riddervolds plass–Nationaltheatret–Grünerløkka/Nybrua–Tøyen–Ensjø. Denne løsningen inngår i K4 og K2 og er kostnadsberegnet til 12 500 millioner kr
- C3 (gul linje) går via Majorstuen–Bislett–St. Hanshaugen–Kuba–Olaf Ryes plass–Sofienberg–Tøyen–Ensjø. Denne løsningen inngår i K3 og er kostnadsberegnet til 12 100 millioner kr

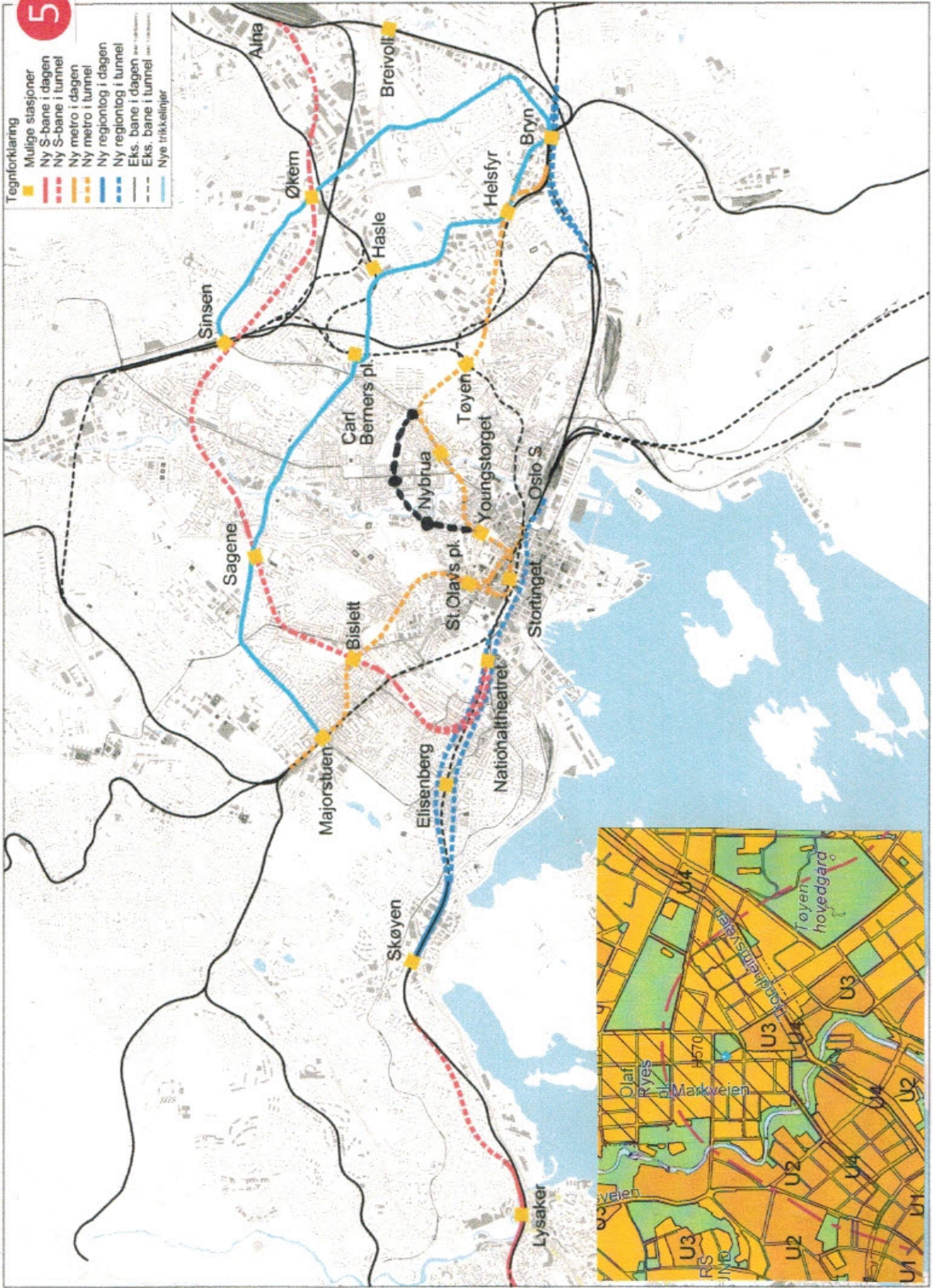
Metrotraseer C1, C2 og C3 kan kombineres annerledes i konseptene enn det som er lagt til grunn i K2, K3 og K4.

En nærmere beskrivelse av traseer står i påfølgende kapitler.

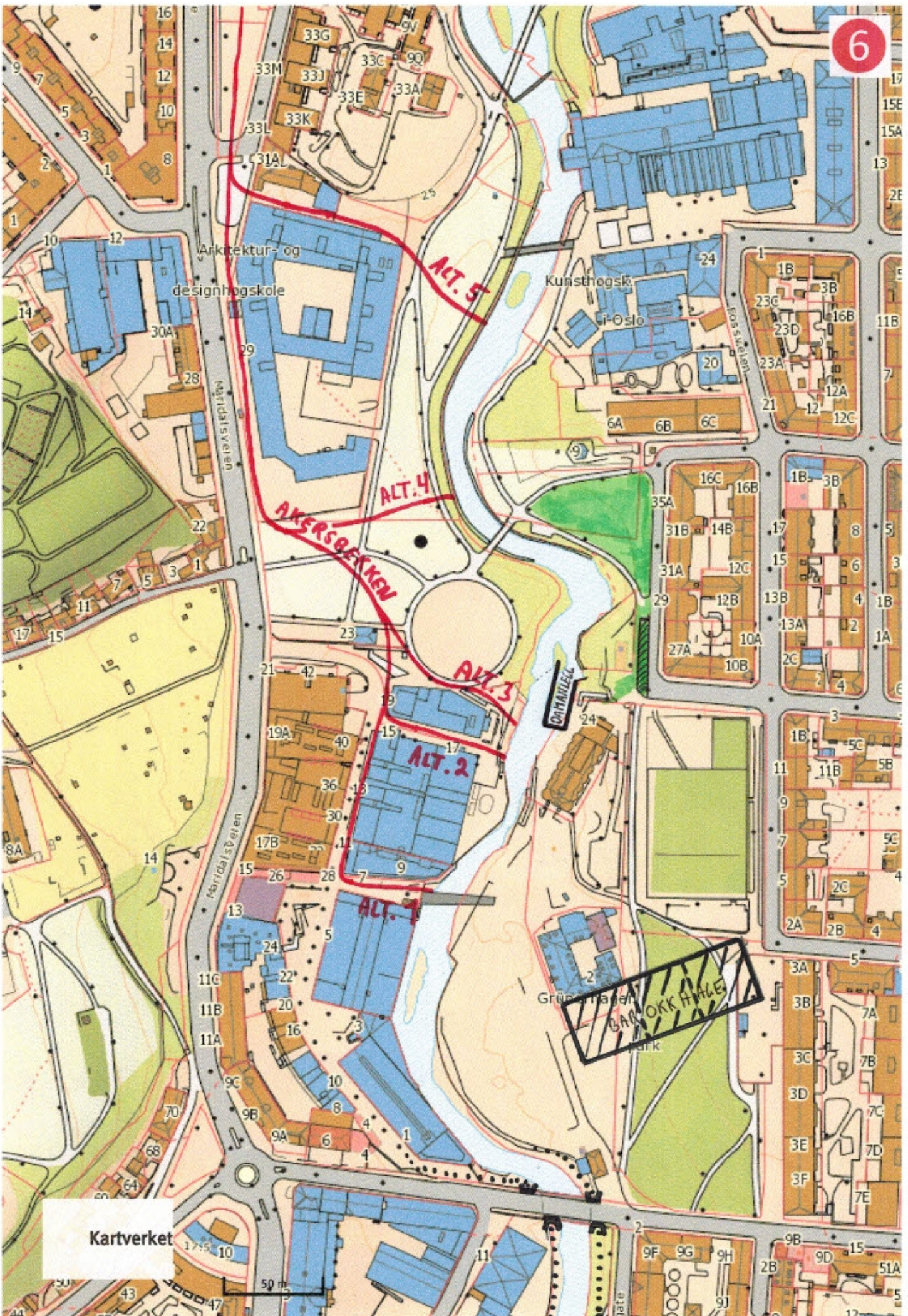
¹¹ I metrokonseptene er det lagt inn 3,5 milliarder kr til nye Majorstuen stasjon.

Tegnforklaring

- Mulige stasjoner
- Ny S-bane i dagen
- Ny S-bane i tunnel
- Ny metro i dagen
- Ny metro i tunnel
- Ny regiontog i dagen
- Ny regiontog i tunnel
- Eks. bane i dagen
- Eks. bane i tunnel
- Nye trikkelinjer

Figur 23: Oversikts tegning for anbefalt konsept K3A.

Kartverket

50 m

BAROKK HUS

Arkitektur- og
designhøgskole

Kunsthøgskolen
i Oslo

AKERSBÆKKEN

ALT. 5

ALT. 4

ALT. 3

ALT. 2

ALT. 1

Grønn plass

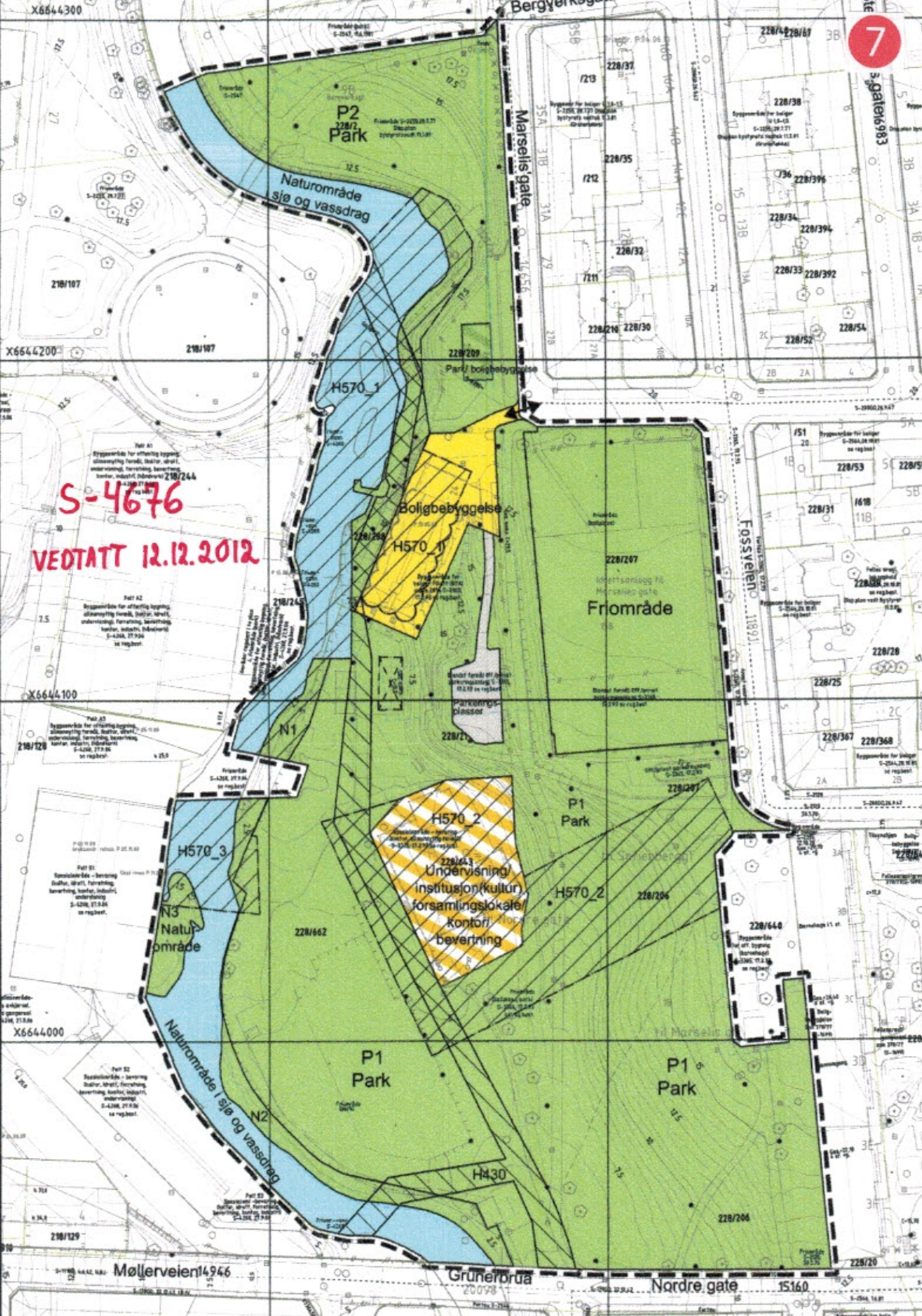
park

Martindalsveien

Fossveien

DRAMMVEIEN

gate

S-4676

VEDTATT 12.12.2012

P2
228/2
Park

Naturområde
sjø og vassdrag

Marselis gate

Bergyerksgate

Stegate 16/983

228/42 228/67

228/38
Byggesoner for boliger
S-134, 28/177
Disposisjon for boliger
S-134, 28/177

736 228/396

228/34

228/394

228/33 228/392

228/52

228/54

228/53

228/55

228/31

228/28

228/25

228/367

228/368

228/201

228/206

228/640

228/204

228/204

228/20

H570_1

Boligbebyggelse

H570_1

Frområde

P1 Park

H570_2

Undervisning/
institusjon/kultur/
forsamlingslokale/
kontor/
bevering

P1 Park

H570_2

H570_3

Natur
område

N3

Natur
område

N2

Natur
område

Natur
område

Natur
område

Natur
område

Natur
område

Natur
område

Natur
område

X6644300

X6644200

X6644100

X6644000

Møllerveien 14946

Grunerbrua

Nordre gate

15160

Ep. II

BAROKKHAGEN PÅ NEDRE FOSS

Men i motsetning til den tidligere isolerte terrasse optræder nu i havene paa *Frogner*, *Ullevaal*, *Sommerro* og *Nedre Foss* en eller flere terrasser som led i et større sammenhengende anlæg. Disse gaarder hørte blandt Kristianipatriciatets landsteder og havene blandt de betydeligste og mest kjendte i vort land.

Et av de mest formfulde haveanlæg i omegnen av det gamle Kristiania var det paa *Nedre Foss*, «Kongens Mølle», ved Akerselven. Det maa ha været blandt de mest typiske utslag av barok anlægskunst paa norsk grund.

Hovedgaarden med det privilegerte møllebruk tilhørte 1672 – 1758 slegten Grüner, som formodentlig har anlagt haven. J.N. Wilse har skildret den. Han saa den i 1782, da den tilhørte overhofretsassessor P.V. Krefting, som forskjønned den meget. Den laa paa en række aksiale terrasser i et meget kupert terreng og faldt dengang i tre forskjellige avdelinger, hvorav planen fra 1778 endnu kun viser de to. «Man gaar – skriver Wilse – op fra Broen langs plantede Trær til Gaarden, hvis Huse, skjønt af Træe, ere af to Etager og af arkitektonisk Anseelse, derigjennem gaar man ud i Haven, hvis

Længde, paa 144 Alen er formedelst Terrasser, deelt i tre Partier, meest altsammen Blomster-Partier».

Planen viser dette arkitektonisk sammenhengende terrassesystem stigende opover fra bygningsgruppen, som ligger paa laveste

Kartutsnitt fra Wegeners «Plan over Aggershus festning og Christiania Bye med omliggende Egn» 1774. – Gjengitt med velvillig tillatelse fra Statens kartverk.

nivaa. Terrassene bærer dels sirlige, geometrisk indrammede blomsterkvarterer, dels – ifølge Wilse – «*Boulingrins*», d.e. forsænket græsparterre omgitt av lave voldre og hækker. Fra laveste terrasse fører en bred central rampetrapp, ellers forbindes de paa begge sider ved lange, sammenhengende og skraaende alléer, hvis perspektiver paa øverste terrasse hvert avsluttes av store dekorative malerier, som ved høie doppeltdører var beskyttet mot veir og vind. Det ene av dem fremstiller Perseus, som befrir Andromeda. Man kan vanskelig tænke sig et mere typisk utslag av barokkens trang til perspektivisk-optisk illusion end disse av trærækker begrænsede *points de vue*. Midt paa øverste terrasse sees «en liden Park eller Cisterne». Ovenfor denne avsluttes terrassenes midtakse av en halvcirkelformet indskjæring i terrænet.

«I en endnu lidt større Høide gaar man ud til Siden i en omtrent saa stor Have som den første, der mod Enden har en stor Dam, og i Midten et ottekantet Lysthuus med et Kuppeltag, bygt paa Pæle, til hvilket man gaar ud paa en Hidse-Broe.» Denne anden høitliggende have er ikke avsat paa planen av 1778. Eftersom Wilse saa den 1782, er

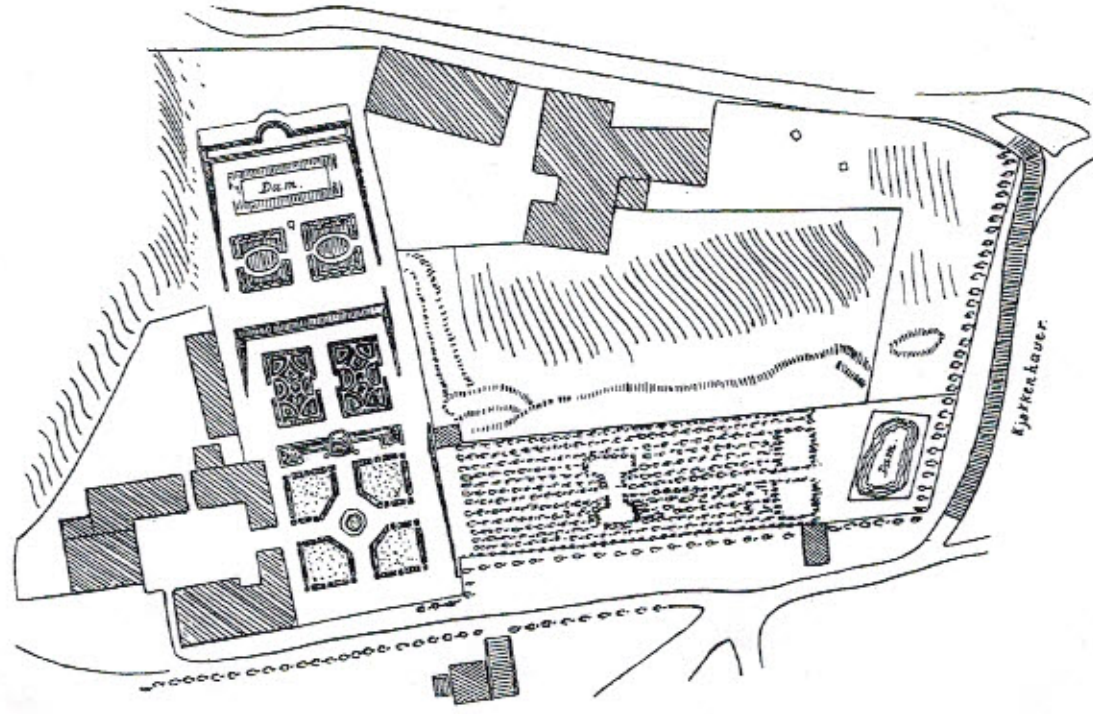
den vel anlagt i de mellemliggende aar. Den var mest frugt- og kjøkkenhave, men rummet altsaa bl.a. ogsaa et stort bassin med ø og lysthus – en likesaa karakteristisk barok havedekoration. «Det besynderlige i Naturen er – skriver Wilse – at denne høitbeliggende Dam har ingen synlig Tilflod af Kildevæld, og Marken der ovenfor er flad»; og han knytter hertil en lang refleksion om det paafaldende i, at man i norske haver i almindelighed likesom i denne ikke lager vandkunstner ved hjælp av det sterke vandtrykk, «som vi her i Norge har af Naturen for intet, og dog saa lidet og sjelden betiene os af». Mangelen paa springende og overhodet kunstnerisk utformet vand er et gennemgaaende træk i gammel norsk havekunst.

I ret vinkel med nederste parterretterasse ses «en tredie Have ved bemeldte Gaard – – en liden Dyrehave eller Park, vel saa lang som den første Have. – Ved hver Side af Indgangen eller den Ende, som vender mod den første Have, er et Fuglehuus, det ene til store, det andet til mindre Fugle, jeg saa der nogle Uhrhøns (= aarfugl), som dog ei formere sig. Indgangens vide Aabning lod mig giennem Sprinkelværk af grov Staaltraad see langs ind i Menageriet eller Dyrehaven, som var omgivet med høie Planker og beplantet *en Quinconce* med alle Slags vilde Træer, hvorimellem jeg saa Harene springe, større Dyr saae jeg da ikke; i den anden Ende var en Dam.» Planen viser dyrehaven

som et tæt og regelmæssig beplantet, barokt bosket med en snorret midtgang og flere symmetrisk og retlinjet utformede bosketrøm.

Hele dette merkelige anlæg er fuldstændig ødelagt i løpet av de senere aar. Det tør her være paa sin plads at citere, hvad «en grünerløgsgut» 1916 skriver i sine erindringer fra 1880-arene –: «Aa for en skam! Aa for en ødelæggelse! Det var den gamle, vakre Grüners Have jeg gik og saa og tænkte paa. Der laa den vanskert, skamfært, vandalisert og ødelagt, denne herlige have, som jo sin tid var Grünerløkkens stolthed og pryde. Da jeg stod og saa paa al denne elendigheten, saa gjorde jeg mig nok skyldig i flere mindre velvillige uttalelser om Kristiania kommunistyrer tilbake i tiden – uttalelser, som ikke tar sig pent ut paa prent. De store herlige kastanjetrær var forsvundet. Ja, hvem av de gamle grünerløgsgutter, der gik paa Møllergatens skole, kan vel glemme disse kastanjetrær? – Den store, vakre vei ned til Grüners mølle og hans privatbolig var utskjæmt med et stygt gjærde tvers over veien. Vorherre maa vite til hvilken nytte. Privatboligen, som i vore dage var en pragt for sine omgivelser, laa der forfalden og styg.»

Beskrivelsen av hageanlegget er hentet fra Carl W. Schmitler, Norske Haver i XVIII. og XIX. Aarhundrede, II, Kristiania 1916, p. 62, pp 68 seq.

Plan over barokkøkken ved Nedre Foss 1778.